

**КАТАЛОГІЗАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ЗАЛЕЖНО ВІД ПОВНОВАЖЕНЬ
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

У сучасному світі права людини визнано найвищою цінністю, що у свою чергу відображено у численних нормативно-правових актах як на міжнародному, так і на регіональному та національному рівнях.

Серед місцевих органів виконавчої влади особливе місце у забезпеченні прав і свобод людини і громадянина займають органи місцевого самоврядування, які покликані в межах закону здійснювати регулювання й управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення [1, с. 93].

Водночас, цікавим видається дослідження індикаторів місцевої правозахисної паспортизації як інструменту моніторингу та оцінювання діяльності місцевої влади щодо реалізації та захисту прав людини, що вперше запропоновано групою авторів громадського сектору та держави.

Зокрема, дослідники серед основних сфер реалізації та захисту прав людини, заснованих на повноваженнях органів місцевої влади в умовах сьогодення диференціюють такі:

1) попередження катувань і жорстокого поводження, дотримання процесуальних прав;

2) дотримання соціально-економічних прав;

3) дотримання прав дитини, недискримінації та гендерної рівності;

4) доступ до публічної інформації;

5) захист персональних даних;

6) реалізація прав внутрішньо переміщених осіб;

7) реалізація прав мобілізованих військовослужбовців, учасників антитерористичної операції, членів їх сімей, родин загиблих [2, с. 3].

У свою чергу, зазначені сфери реалізації та захисту прав людини включають такі напрями реалізації прав людини:

до першої – умови перебування в місцях несвободи, застосування незаконного насилля персоналом правоохоронних органів, реакція на побутове насилля з боку правоохоронних та інших уповноважених органів влади, забезпечення медичними препаратами та доступ до них, умови тримання в судах, тривалість процесу, доступність правосуддя, гласність та відкритість судових процесів (зазначені напрями охоплюють права: особисті, громадянські, політичні, соціальні, інформаційні);

до другої – соціальні виплати, надання пільг соціально-незахищеним категоріям населення, надання соціальних послуг для вразливих соціальних груп, доступність послуг медичного характеру (зазначені напрями охоплюють права особисті, соціальні, інформаційні);

до третьої – дотримання прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на виховання в сім'ї; захист житлових прав дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування; забезпечення надання соціальних послуг сім'ям, які опинилися в складних життєвих обставинах; забезпечення захисту дітей від насильства та жорстокого поводження; забезпечення надання

послуг соціальної реабілітації дітям з інвалідністю; організація роботи з неповнолітніми, які перебувають в конфлікті з законом; співвідношення чоловіків та жінок в органах місцевої влади; доступність осіб з інвалідністю до об'єктів інфраструктури; робота комітету доступності; ромські поселення та інші компактні місця проживання представників етнічних меншин; проблеми використання релігійними спільнотами землі та культових споруд; проблемні питання дискримінації вразливих груп (молодь, звільнені з місць ув'язнення, люди з інвалідністю, представники ЛГБТ-спільноти тощо); наслідки розголошу та стигматизації людей, що живуть з ВІЛ; забезпечення надання соціальних послуг сім'ям, які опинилися в складних життєвих обставинах; забезпечення надання послуг соціальної реабілітації дітям з інвалідністю; доступність дошкільної та загальної середньої освіти, її інфраструктура; забезпечення інклюзивної освіти, доступ до освіти для людей з інвалідністю; забезпеченість транспортом (шкільними автобусами) для організації підвезення дітей до місць навчання і додому; забезпечення харчуванням дітей, які навчаються в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах (зазначені напрями охоплюють права: особисті, соціальні, інформаційні, політичні, економічні, гендерні, культурні);

до четвертої – доступ до інформації (зазначений напрям охоплює права інформаційні, політичні);

до п'ятої – доступність інформації щодо порядку обробки і захисту персональних даних (дотримання принципу відкритості та прозорості обробки персональних даних); рівень обізнаності посадових та службових осіб установи/організації/закладу з нормами законодавства у сфері захисту персональних даних; процедури обробки персональних даних; рівень захисту персональних даних від незаконного доступу до них та їх втрати; випадки незаконного поширення персональних даних (зазначені напрями охоплюють права: особисті, інформаційні, політичні);

до шостої – інтегрованість в місцеву громаду; забезпечення доступним житлом; забезпечення земельними ділянками; взаємодія місцевої влади, громадських об'єднань ВПО та тих, які займаються допомогою ВПО, координація дій щодо розподілу гуманітарної допомоги; доступ ВПО до адміністративних послуг; надання ВПО соціальних послуг; надання ВПО послуг у сфері охорони здоров'я; надання ВПО послуг у сфері освіти; створення нових робочих місць та допомога безробітним; рішення, що містять ознаки нерівного поводження з ВПО (зазначені напрями охоплюють права: особисті, соціальні, економічні, політичні, інформаційні, культурні);

до сьомої – ефективність управління щодо забезпечення прав у цій сфері; проблеми призупинення зобов'язань по звітності та виплатам мобілізованих підприємців; призупинення виплати по кредитах на час служби; наявність та ефективність місцевих програм соціальної підтримки мобілізованих, військових та їх сімей; процедура мобілізації та вручення повісток; реалізація питань надання землі та житла; виплати матеріальної допомоги; реалізація права на безкоштовну вищу освіту учасників бойових дій та їх дітей; безкоштовний проїзд УБД та членів родин загиблих; програми підтримки учасників бойових дій (УБД), які отримали інвалідність; доступ до пільгових медичних послуг; санаторно-курортне лікування та реабілітація;

професійна перепідготовка та забезпечення робочими місцями; співпраця з місцевою владою громадських об'єднань УБД та організацій, що працюють на захист їх інтересів (зазначені напрями охоплюють права: політичні, економічні, соціальні, інформаційні, культурні) [2, с. 1-47].

Узагальнюючи викладене, можемо констатувати, що на органи місцевої влади покладається реалізація значної частки каталогу прав людини, базову каталогізацію яких складають основні, політичні, соціальні, економічні, культурні, права тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сопілко І. М. Органи місцевого самоврядування в системі забезпечення прав і свобод людини і громадянина / І. М. Сопілко // *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право.* – 2010. - № 3(16). – С. 91-95.

2. Індикатори місцевої правозахисної паспортизації: Інструмент моніторингу та оцінювання діяльності місцевої влади щодо реалізації та захисту прав людини [Науково-практичне видання]. – Київ: Українська Гельсінська спілка з прав людини, 2017. – 47 с.

УДК 343.14 + 343.135

Рогатинська Н. З.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу
Тернопільський національний економічний університет*

ФУНКЦІЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ГРОМАДЯН

Визнання, дотримання і захист прав людини та громадянина – це обов'язок держави, який може бути реалізований передусім через діяльність судової влади. При цьому необхідно виходити з закріпленого Конституцією України правового статусу людини та громадянина, обмеження якого законом і судом можливе лише в тій частині, в якій це необхідно для встановлення істини в кримінальній справі і для здійснення покарання [1, с. 55]. Саме виходячи з цього ст.55 Конституції України передбачено, що права та свободи людини і громадянина захищаються судом [2, ст. 55]. Суть такого захисту полягає в тому, що кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових та службових осіб.

Дослідженню проблеми функції судового контролю в різних його аспектах присвячені роботи українських науковців: В. Г. Гончаренка, Ю. М. Groшевого, А. Я. Дубинського, Є. Г. Коваленка, Л. М. Лобойка, В. Т. Малярєнка, О. Р. Михайленка, М. М. Михеєнка, В. В. Молдована, В. В. Назарова, В. Т. Нора, Д. П. Письменного, М. А. Погорєцького, В. О. Попелюшка, В. М. Тертишника, Л. Д. Удалової, О. Г. Шило, М. Є. Шумила.

Мета полягає в механізмі реалізації судового контролю як гарантії прав людини в судочинстві.

Тому, одним з найбільш дієвих засобів забезпечення конституційних прав учасників кримінального провадження під час досудового розслідування є функція судового контролю. Практика застосування слідчим суддею контрольних повноважень показує, що судовий контроль в дійсності, а не формально стає ефективним засобом правозахисту і, всупереч певним